

NOVA PRAVDA

Uredništvo in upravljanje v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstropje. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.
Priloga: „Tedenske slike“.

Mesečna naročnina 6 dinarjev,
za inozemstvo 8 dinarjev.

Komercializacija naših železnic.

II.

Ako hočemo imeti vsaj približno konkreten govor, kaj in kako je z železnicami v naši državi, moramo najprej preiskati, kakšen je sedanji način — sistem uprave istih in kakšna je finančna stran. Šele, ko smo po nepristranskem raziskovanju prišli do v resnici stvarnih in dokumentiranih dokazov za dobro in slabo, šele potem so podani osnovni temelji za odpravo slabega in morebitno zboljšanje dobrega, torej temelji za spremembo sistema uprave in načina financiranja obrata.

Po vsej državi in pri vseh slojih našega naroda se slišijo od prevrata sem samo pritožbe nad slabo upravo naših železnic. Oni, ki imajo pogostejše opravke pri železniških upravah in eksekutivnih službenih edinicah, iznašajo konkretne primere v javnosti in zasebnih pritožbah o vprav neverjetnih doživljajih z železniško upravo, železniško osebje v vseh mogočih variantah toži o krivicah, šikanah in izrabljanju delovnega časa, dnevno časopisje, razni parlamentarni klubi, skratka vsa gospodarska in politična javnost iznaša samo pritožbe čez naše železnice. Dejansko o kakem gotovem sistemu uprave na naših železnicah ni mogoče govoriti, ker takega sistema sploh ni! Po prevratu se je ustanovilo posebno ministrstvo za promet, ki bi naj izvrševalo vrhovne upravne in kontrolne posle nad obratom železnic. Za vrhovno eksekutivo se je potem ustanovila posebna generalna direkcija državnih železnic. Danes — po 9 letih — lahko mirno in z dokazi ugotovimo, da nista organizirana kot upravni mesti ne ministrstvo in ne generalna direkcija. Uprava železnic se je direktno podvrgla popolnoma zastarelim in sedanjim potrebam absolutno neodgovarjajočim določbam zakona o glavni kontroli in zakona o državnem računovodstvu bivše kraljevine Srbije. Ta dva zakona in obe prej navedeni vrhovni upravni mesti so v bistvu glavni činitelji neodgovarjajočega upravnega sistema naših železnic.

Zaradi določb zakona o državnem računovodstvu in zakona o glavni kontroli je vsa administracija tako obsežna in neokretna, da bi bilo potrebno v odločujočih instancah, torej v vrhovnih upravnih edinicah, nebroj dobro izvežbanega uradništva, da bi sploh zmoglo to formalistično in birokratično uradovanje vsaj deloma v kratkem času. Tako pa zaradi neorganizacije ministrstva in generalne direkcije samo po sebi pride še novo zlo, da manjka delovnih moči in mnogokrat tudi znanja, rešiti zadevo. Zaradi tega se akti v obeh centralah kopičijo, ostanejo nerešeni leta in leta in povzročajo nedogledno škodo železniški upravi in prizadetim proslcem, oziroma tožiteljem, ki imajo zaradi tega veliko več škode, nego se jim eventualno po toliko in toliko letih povrne. Zakona o državnem računovodstvu in o glavni kontroli določata strog upravni centralizem ter mora skoraj na vseh odlokih upravne narave, bodisi perzonalne, finančne, ekonomske, eksekutivne ali splošne smeri, biti podpis vsakokratnega ministra ali pa njegovega pomočnika. Odgovornost je s tem dejansko prenešana na eno osebo, ki pa v vseh parlamentarnih državah predstavlja najprej politično in šele v drugi vrsti upravno smer.

Tukaj se nam razkriva tretje zlo, namreč, vpliv politike na notranjo upravo. Sigurno je in izven vsake diskuzije, da ima politika v vseh državah neki gotov vpliv na upravo. Pri nas pa imamo v tej zadevi preveč tega vpliva, ki je povrh temu še strankarskega obilježja. Uprava železnic od zgoraj navzdol se mora kratkomalo ukloniti diktatu strankarskih političnih mogotcev, ki diktirajo odločitve v vseh smereh od premeščanja osebja preko oddaje restavracij do nabav in popravila voznega parka, tračnic itd. v vrednosti sto in sto milijonov brez ozira na iznešena strokovna mišljenja in brez ozira na cene in dostikrat nepotrebne ogromne denarne žrtve, ki pa gredo vse na račun obrata železnic.

Ta prenešana odgovornost na eno osebo, vsakokratnega ministra, igra tudi v vseh personalnih vprašanjih odločilno vlogo, ki pa rodi samo slabe posledice. Zakon in ostali predpisi, ki odrejajo pravice in dolžnosti osebju-delodajalca do uprave-delodajalca, so odvisni od vsakokratnega ministra in tukaj bi lahko navedli nešteto primerov, da so poedini ministri izdali popolnoma nasprotni si odloke, prevrgli to, kar so predniki eventualno dobrega storili. Dejstvo je, da je v ministrstvu za promet nebroj ogromnih paketov raznih personalnih aktov — nerešenih — z napisom »Arhivu gospodina ministra x. y. z. itd.». Dogodilo se je, da je en minister izdal odlok, da se mora glede pritožbe osebja to in to za osebo izvršiti, upravni organi v ministrstvu in generalna direkcija pa tega niso izvršili. Prišla je kriza in nov minister. Pri ponovni intervenciji in izjavi zastopnikov osebja, da je zadeva z odlokom prejšnjega ministra vendar ugodno rešena, je bil odgovor: »Obrnite se na prejšnjega ministra, naj Vam on to izvrši, jaz tega ne izvršim.« Radi tega dejanskega vladnega popolnoma pravnega nesigurnost in osebje je vzlic obstoječemu zakonu izročeno na milost in nemilost vsakokratni dobri ali slabi volji poedinca.

Pa še eno slabo stran ima ta prenešana odgovornost na eno osebo, namreč to, da ni točno določena kompetenca poedinih upravnih mest, direkcij, generalne direkcije in ministrstva. Dejansko obstoje tu upravne instance, skozi katere se prerivajo in premetavajo akti, predlogi itd. ter gredo iz direkcij v generalno direkcijo in potem v ministrstvo. To romanje je zelo počasno in le nekaj odstotkov započetih aktov pride sploh do končne rešitve — s podpisom ministra. Tako je dejanska odgovornost uprav virtuosno in do največje preciznosti izigrana. Ako vse vrvi popokajo, pa se na akt pripiše: po nalogu tega in tega ministra. In če kak nesrečnik potem na podlagi takega takega akta išče pravico in svoje pravo, ni in tudi noče biti nihče odgovoren.

Iz navedenega je mogoče samo en zaključek in ta je, da je sistem uprave naših železnic nad vse slab in je nujna korenita sprememba tega sistema absolutno potrebna.

Oglejmo si sedaj finančno stran! Od vseh vlad se je poudarjalo, da je potrebno obstoječe proge usposobiti za dober promet ter skrbeti za to, da se z odgovarjajočimi tarifami doseže gotovo višino dohodkov in obenem zadosti potre-

bam prebivalstva z ozirom na gospodarski položaj poedinih predelov države. Vse vlade so torej v načelu zastopale stališče, da naj železnice obratujejo s kolikor mogoče nizkimi tarifami in služijo v prvi vrsti pospeševanju gospodarskega razvoja in napredka vseh slojev. Dejansko pa se je postopalo popolnoma drugače. Ob prevratu obstoječe tarife na posameznih železniških progah, ki so pripadale raznim upravam bivše Avstro-Ogrske, so se pridržale, uvedla se je dinarska veljava in potem linearno zvišanje teh tarif brez ozira na okolnost, ali je tako linearno zvišanje pravilno in pravično z vpoštevanjem gospodarske potrebe poedinih pokrajin. To zviševanje tarif so vlade izvedle radi dejstva, ker se je na dohodke iz železniškega prometa vrglo ne samo tekoče obratne izdatke, temveč še celo maso drugih izdatkov, ki bi bili morali iti na račun splošnih državnih dohodkov. Dohodki države iz raznih davkov, carine itd. so bili manjši nego potrebe, notranjega posojila v večji izmeri vlade niso mogle dobiti in tako so se dohodki iz železniškega prometa uporabljali za gradbo novih prog, za odplačilo starih dolgov, za odkup privatnih prog, za izplačilo železniških upokojujencev, za podporo paroplovnim družbam itd.

Ako bi se bilo v tej stvari zavzelo gotovo točno opredeljeno stališče ter odločilo, da se iz dohodkov imajo kriti brezpogojno vsi tekoči stroški za redno obratovanje železnic, eventualni preseček pa se sme uporabljati za druge svrhe samo na podlagi posebnega zakonskega pooblastila ali specialnega zakona, bi naše železnice danes čisto drugače stale. Delalo se je pa ravno obratno. Da so se dobile vsote za razna plačila za gradbo novih prog, odplačila raznih dolgov itd., se je šlo celo tako daleč, da se je zmanjševalo v proračunih postavke za redni obrat. Največje prihranke so vlade izbile iz službenega razmerja do železniškega osebja. Notorično dejstvo je, da so železničarji v naši državi najslabše plačani od vseh evropskih držav, notorično dejstvo je, da imajo najslabše pogoje in določbe v pogledu oskrbe za primer bolezni, nezgod, onemoglosti in starosti. Komaj 35 odstotkov železniškega osebja je nastavljenega z letno plačo, vse drugo je delavec brez starostne oskrbe.

Posledice takega financiranja so potem naravne. Osebje radi večnega strahu za obstanek ne more imeti one ljubezni in vdanosti do svojega poklica kot je osobito v težki eksekutivni službi osnovni pogoj za uspeh in napredek. Tekoča vzdrževalna dela na progah, stavbah in drugih objektih kakor tudi popravila voznega parka se niso mogla izvrševati redno in pravočasno, potreben material se ni mogel nabaviti pravočasno in po zmernih cenah, železniška uprava je morala plačevati večje cene, ker je notorično zamuden in nezanesljiv plačnik itd. itd. Iz glavnega greha, ker se ni določila točna smer, kako se smejo dohodki porabljati, so zrastle vse slabe posledice in facit osemletnega takega gospodarstva je: proge v desolatnem stanju, vozni park (vozovi in stroji) na robu propasti, osebje do skrajnosti nezadovoljno in docela sproletarizirano, blagajne prazne, dolgovi pa dnevno večji. Skratka, finančno stanje naših železnic je primerjati stanju trgovca en dan pred konkurzom,

Delovno pravo.

Kakor smo že v eni zadnjih številčk poročali, je pravniški kongres v Sarajevu, ki se je vršil koncem septembra, razpravljal tudi o eni najvažnejših točk delovnega prava: o kolektivnih pogodbah. Referat o tem zanimivem, juridično povsem neobdelanem predmetu je podal dr. Jančević iz Beograda, koreferate pa dr. Topalović od mednarodnega urada dela in dr. Bohinjec. Razprave se je udeležilo tudi mnogo drugih pravnikov, kar dokazuje, da pravniški svet to vprašanje zanimiva in da ga smatra važnim.

Kolektivne delovne pogodbe so oni pravni posel, s katerim se pravnoveljavno z enim samim aktom ureja delovno razmerje za večje število delavcev. V tem, da to juridično dejanje dobi pravno obveznost istočasno za več oseb, leži razlika od individualnih pogodb, katere sklepa ena oseba z eno osebo. O važnosti kolektivnih pogodb smo že zadnjič govorili. Iste tvorijo važno sredstvo za izmirjenje gospodarskega življenja, za pravno sigurnost delavca, zato je pač potrebno, da se ta novi način urejevanja medsebojnih odnošajev med delavstvom in delodajalci zakonito uredi in tako v polni meri zaščiti lastnina delavca: njegovo delo.

Do sedaj se pri nas o tem važnem delavskem problemu ni mnogo govorilo in ne pisalo. Zato smo vzradoščeni, ako mu posveča pažnjo naš pravniški svet, ki je prvi poklican, da medsebojne odnošaje — družbi zakonito, v duhu socialne pravičnosti uredi. Z moralnim uspehom pravniškega kongresa v pogledu kolektivnih pogodb moremo biti povsem zadovoljni. V sprejeti resoluciji je

kongres predvsem konstatiral pravno obveznost kolektivnih pogodb že po sedaj obstoječih zakonih. To pomeni, da se morajo naša sodišča v primeru sporov iz delovnega razmerja ozirati in upoštevati tudi morebiti postoječe kolektivne pogodbe in niso pravno upravičena, da istim odrečejo pravno obveznost iz enega ali drugega formalnega razloga. Kolektivne pogodbe so po danih zakonih, zlasti po naši ustavi in po zakonu o zaščiti delavcev zakonito veljavna pravna oblika pogodb med delavci in delodajalci. Treba je seveda, da se zakonitim potom uredi vse potrebne formalnosti, da kolektivne pogodbe dobe praktičen pomen zlasti v primeru sporov in v primeru kršitve pogodb. Kongres je zato izrekel potrebo, da se v državi pristopi k izdelavi zakona o kolektivnih pogodbah. Kontrahent v kolektivnih pogodbah je kolektivnost (skupnost) delavstva, izražena bodisi v strokovnih organizacijah, v obratnih svetih itd. Tudi to skupnost, ki naj bo stranka v kolektivnih pogodbah, je pravno organizirati, dati ji je pravne pravice in dolžnosti, možnost in sposobnost k pravnim dejanjem.

Kongres je izrekel tudi potrebo, da je spore iz kolektivnih pogodb reševati po posebnih predpisih, ki naj zasledujejo cilj hitre in pravične rešitve spora. Sedaj veljavni civilni procesni predpisi, ki povzročajo dolge procese z velikimi stroški za reševanje sporov iz delovne pogodbe niso prikladni. Tudi v tem pogledu mora naša zakonodaja storiti svojo socialno dolžnost.

Tretja zmaga.

Minulo nedeljo so se vršile v Ljubljani občinske volitve. Zmagal je Napredni blok, ki je dobil čez en tisoč več glasov kakor klerikalci.

Ljubljana je središče slovenskega kulturnega in gospodarskega življenja. Ljubljana je izžarišče slovenskih ljudskih vrednot. Ni zato čuda, če se vsa Slovenija zanima za izid volitev v Ljubljani. Vsa napredna Slovenija se je pa tudi iskreno

veselila, da je ostala Ljubljana v svoji ogromni večini protiklerikalnega naziranja in da je pri občinskih volitvah ponovno obsodila klerikalno socialno reakcijo z njenim priveskom: poslovnim mamonizmom.

Na naslednji tabeli se dobro vidi, kako so stranke pri volitvah napredovale, oziroma nazadovale:

	oblast 23. I.	Volitve v skupščino 11. IX.	občno 2. X.
Število volilcev . . .	14.084	15.126	14.589
Oddanih glasov . . .	9.253	10.101	10.432
Napredni blok . . .	4.195	4.604	4.879
Klerikalci . . .	3.412	4.581	3.864
Dr. Ravnihar . . .	510	438	513
Komunisti . . .	1.018	478	537
Socijalisti . . .	—	—	392
Radičevci . . .	154	—	247
Dr. Gregorič . . .	—	—	—

Napredni blok, sestojč iz SDS in NSS, je pri volitvah stalno napredoval. Naj so se nasprotniki združevali, kakor so se hoteli, naj so se posluževali še tako prostih klevet in terorja, Napredni blok je ostal trden kot skala in zmagoval.

Klerikalci so bili pri vseh treh volitvah poraženi. Že pri oblastnih volitvah so klerikalci računali s tem, da si priboré tri mandate. Ni se jim posrečilo. Napredni blok je dobil tri mandate, klerikalci pa samo dva. Pri skupščinskih volitvah so poklicali dr. Ravniharja na pomoč, da jim pomaga premagati naprednega kandidata dr. Kramerja. Tudi pri tej priliki so propadli. Občinske volitve so končno znova potrdile, da je Ljubljana protiklerikalno orijentirana.

Zelo malo glasov dobivajo socialisti in komunisti. Njihove organizacije so zaradi notranjih bojov veliko trpele in marksistični pristaši še nimajo vere v svoje voditelje. Komunisti s svojimi 392 glasovi pač ne morejo biti zadovoljni, če konstatirajo, da so v Ljubljani padli za 400 %.

Dr. Ravnihar je dobil za svoje paktiranje s klerikalci zaslužno plačilo in z njim vred tudi radikalna stranka. Govori se, da imajo radikali v Ljubljani organiziranih 2000 pristašev — pri volitvah pa dobé borih 500 glasov. Pri radikalih so volilci organizirani gotovo samo radi partijske legitimacije, ki odpira vrata v Beogradu. Na ta način vpisani pristaši pa niso idejni pripadniki radikalov in volijo drugam.

Delo v novem občinskem svetu bo težko, ker nima nobena stranka absolutne večine. Veliko laže bo pa gospodariti, če so prišle vse stranke do prepričanja, da Ljubljana mora imeti občinski svet in da n o č e komisarijatov. Kdorkoli bo v občinskem svetu riskiral razpust, tega bodo ljubljanski volilci obsodili.

Ivan Albrecht:

(Nadaljevanje.)

Tinično breme.

To je bil obrazek, ko se je vračala, sam smeh in sama dobrot: «Vidiš jih, Valterček moj mali, moj zlati cekinček, take lepe rožice! Glej, glej», mu je dala v roke in pod suknjico šop pravih, živih kopriv.

«Zdaj pa le cvili, boš vsaj vedel, čemu!»

Mali je zavrnil, da je šlo skozi ušesa, Tini pa ga je gladila in se je potuhnjeno smejala kraj njega. Ko se ji je zdelo te igre dovolj, je spravila koprive v kraj in je čakala matere. Tako so blestele te male oči, a za njimi je iskalo sto misli primerne laži.

Ko je prišla mati z Metko, jima je Tini že hitela nasproti.

«Valterčku je nekaj — take pike ima.»

«Kaj si pa delala z njim?» je pogledala grdo.

«Nič, prav nič. Ves čas sem bila pri njem in pela sem mu in igrala.»

Matilda je med tem stopila k malemu in ga je začela tolažiti, toda Valter ni znal drugega, kakor:

«Ojaj, jej!»

Metka je stala ob strani. Navšev je pogledala sestro in je čakala, kdaj pade po njej. Odkar je bila Tini doma, je bila Metka najbolj vesela, kadar je čula njen jok.

To pot je čakala zaman. Mati ni udarila, le na glas je premišljala, če se niso morda Valterja lotili mozoljci — ali ošpice — ali garje.

«Gretl (Metko so namreč v času spreobrnjenja povišali tako visoko) in Tini, obe v gozd po češminovo lubje, da hitro skuham malemu mažo!»

Mati je bila zelo razburjena. Tini je bila zelo vesela. Kakor veverica je šinila v gozd in je nabirala lubje.

Naj mu le kuha. Nekaj časa ga bo le bolelo, tega pritlikavca zoprnega.

Gretl je bila bolj počasna. Češminove bodice ji niso dajale nikake posebne vzpodbude.

«Kar i nabiraj, saj je zbolel pri tebi», se je namrdnila proti sestri.

Tini jo je pogledala:

«Lena si, da veš!»

Mlajša sestra ni rekla ničesar. Tini pa je bila vesela, da ji je tako dobro uspelo njeno maščevanje.

V takih večjih in manjših sprtijah je potekal čas. Tini je rasla; njeno spoznavanje se je širilo in njeno pojmovanje.

Kmet, ki se giblje vedno pod solncem in je zmerom sam svoj gospod, to je bil njen najvišji vzor. Kadar je mislila na Kočuho, je bila kakor zamaknjena. Polje in gozd, hiša in vrt — vse je plavalo v beli luči pred njo. In ljudje, ki so vsi prijazni, in Rezika in Fran-

celj, pa njena last, njena grahasta piška. Bogvé, morda je bil med tem tudi že gospod na Kočuhi, tisti blede gospod iz Celovca.

To so bile Tinine misli. Vse drugo, kar jo je obdajalo, ji je bilo zoprno. Oče Tomi je polagoma spoznal položaj in je premislil ježno:

«Kakor kamen je ta otrok.»

Ker je premislil, je rekel ženi in Matilda je bila istega mnenja.

«Ji že preženem njeno trmo.»

Govorila sta nemško, v najbolj nerodnem narečju ponemčenih Slovencev.

«Nikdar mi ne pogleda v oči», se je pritoževal puškar in poteze na obrazu so dokazovale, da ga je strah pred bodočnostjo in pred rastjo prvorojenke. Pobobnal je s prsti po mizi in je ogledoval ožuljene in oguljene dlani.

«Pa grem.»

S tem je naznačil, da ima važen opravek — pri žganju.

Tini je čula vse in je videla vse — roditelja nista imela posebnih obzirnosti do otrok. Dekle pa se je začelo z radostjo zavedati dejstva, da vendar more kljubovati staršem. To ji je bila velika slast.

Od matere je dobila Tini ob takih in enakih prilikah vedno svoj krepki del. Toda trma in misel na maščevanje sta ji dajala čudno moč — ni bilo joka in ga ni bilo. Ko je Matilda preskuševala Tinino telesce toliko

Trikratna zmaga naprednega bloka dokazuje, da je našel njegov nastop med ljubljanskimi volilci največ odziva. Kdor je videl navdušene agitatorje in pristaše naprednega bloka na sijajno obiskanih shodih, ta ne dvomi niti trenutek več, da je Napredni blok nerazdružljiv in le pripravljen, da s skupnim nastopom pribori nove zmage.

Vsem narodnim socijalistom!

Pri volitvah v občinski svet ljubljanski ste se disciplinirano odzvali pozivu strankinega vodstva in glasovali za listo Naprednega bloka, na

kateri so kandidirali v zmislu sklepa naših organizacij tudi naši najboljši tovariši. Niste se strašili groženj nasprotnikov in niste se dali premotiti od besedičenj neznačajnežev, ki so zapustili naše vrste. Šli ste za zastavo napredne in socialne ideje in zmagali ste.

Hvala Vam za tovarštvo v volilnem boju! Čast Vam za požrtvovalnost, neustrašenost in veliko delo, ki ste ga izvršili!

Za načelstvo NSS:

Rudolf Juvan,
načelnik.

Politični pregled.

Glavno zanimanje politične javnosti je bilo zadnje dni usmerjeno v

ustvarjanje bloka demokracije,

ki prav za prav že obstoja in je njegova končna ustanovitev le vprašanje kratkega časa. V torek so se vršila važna medsebojna posvetovanja zastopnikov SDS, DS (Davidovičevih demokratov) in HSS (radičevcev). Doseglo se je popolno soglasje glede združitve obeh demokratskih strank in Spahovih jugoslovenskih muslimanov, katerim se pridružuje v velik blok demokracije tudi HSS (radičevci).

Položaj postaja zaradi tega dejstva zelo resen. Razume se, da

reakciji ni všeč to združevanje sorodnih naprednih strank,

kajti vlada se bo kmalu začela majati in kriza bo odnesla Vukičevića in SLS, ki se je združila z radikali. V sami radikalški stranki obstoje struje, ki ne marajo reakcionarnih vukičevićev in se proti Vukičeviću bore z vso silo.

Obrisi nadaljnjega razvoja naših političnih prilik še sicer niso povsem jasni. Ve se le, da je blok demokracije gotova stvar in da je

bodočnost v znamenju demokracije,

ki bo vršila najodločnejši boj proti reakciji,

časa, da je že njo bolela roka, je morala odnehati. Obupno je zavila oči in je ihtela od jeze. Otrok pa je razmišljal kljub vsem bolečinam z velikim ponosom:

«Jaz pa le ne jokam.»

Kakor dnevi v pratiki tako je naraščala v mladem srcu zakrknjenost. Hodila je vedno z upognjeno glavo in se ni odzvala nikomur, pa naj si bi jo bil ogovoril kdorkoli. Zato ji je bilo tem bolj mtično, ko je prišel oče neko nedeljo okrog poldne z novico:

«Te dni pojdeš okrog.»

Bilo je v poletju, v najbolj vročih dneh. «Kam?»

Po dolgem času je izpregovorila Tini zopet enkrat besedo z nasmehom.

«Vabila boš», je dopovedoval oče nejasno. Čeprav je v njegovi bližini močno dišalo po žganju, je vendar stopila mala tesno k njemu in mu je pričakujoče pogledala v oči. Zdelo se ji je, da pride izpod očetovih brkov zdaj rešilna beseda zanj. Misel na prostost je zatrila vse pomisleke.

«Kaj bom vabila — kje — kako?» je usipala vprašanje na vprašanje in je cepetala z nogami. Zaradi tega je oče odložil svečanost skrivnosti:

«V Reberjah bo veselica našega društva, zato boš nosila vabila okrog. Hočeš?»

Dekle je prikimalo z usmevom.

«Za letanje je pa precej pripravljena», je hotela začeti mati, toda oče je zamahnil z

dokler je ne vrže in prevzame krmilo v svoje roke. Tega trenutka si žele vsi resnični demokrati vseh struj v naši državi, zlasti tudi v Sloveniji, kjer snovanje velikega demokratskega bloka vsi pravi naprednjaki pozdravljajo z največjim zadoščenjem.

Socijalni razgled.

Konferenca o delavskem zavarovanju in otvoritev delavskega sanatorija.

Minuli teden pomeni za naše delavsko zavarovanje velik napredek. Vršila se je konferenca vseh predstavnikov delavskega zavarovanja v državi, katera je razpravljala z globoko resnostjo in zavedajoč se velikih nalog socialnega zavarovanja o vseh važnih vprašanjih, ki se tičejo te naše skoro edine socialno-politične pridobitve po vojni. Konference so se udeležili poleg predstavnikov ministra za socialno politiko, člani samouprave in uprave osrednjega urada za zavarovanje delavcev, dalje člani samouprave in uprave okrožnih uradov za zavarovanje delavcev ter zastopniki raznih gospodarskih in delavskih strokovnih zastopstev. Konferenca je bila pravi parlament našega delavskega za-

Zatrjuje se, da bo prišlo do preloma današnjega položaja ob volitvah stalnega skupščinskega predsedstva.

Blok demokracije kljub temu, da še ni končno veljavno ustanovljen, dejansko že obstoja in je Davidovič dobil od Pribičevića ter Radića pooblastilo, da se odslej lahko smatra za blokovega predsednika in da nastopa v Narodni skupščini tudi v imenu njenih klubov.

Od ostalih za nas važnejših dogodkov je zabeležiti

ponovno vpadanje bolgarskih komitašev v naše ozemlje.

Razbojniški napadi in atentati bolgarskih komitašev na našem ozemlju so znova vzbudili napetosti med Jugoslavijo in Bolgarijo, dasi je že bilo na tem, da prideta Jugoslavija in Bolgarija do tesnejših stikov. Ni še jasno, ali uradna Bolgarija odobrava to početje komitaških razbojnikov in ali bo začela enkrat resno akcijo za iztrebljenje elementov, ki samo zavlačujejo nujno potrebno sodelovanje obeh slovanskih držav.

varovanja. Že dejstvo samo na sebi, da se je taka obširna konferenca vršila, govori o važnosti delavskega zavarovanja, katero je vredno, da o njem razpravljajo vsi poklicani faktorji in vsi, ki hočejo kulturni in socialni položaj našega delavca dvigniti na višjo stopnjo. Konferenca je trajala polna dva dni, in sicer v novootvorjenem delavskem zdravilišču za bolne na pljučih, v Klenovniku blizu Varaždina ob štajersko-hrvaški meji.

Glavni predmet razprav je tvorila administracija in organizacija našega zavarovanja ter ureditev zdravniške službe. Letos je minulo pet let, odkar je v veljavi zakon o zavarovanju delavcev z dne 14. maja 1922. Pet let ni dolga doba, vendar pa dosti dolga, da se, more govoriti o izkušnjah, ki jih imamo tekom teh let, o dobrih in slabih straneh našega delavskega zavarovanja. Pred uveljavljenjem tega zakona je v državi veljalo več najrazličnejših zakonov, zavarovanje se

«Pa pojdi in kupi! Pri Strmecu v Reberjih dobiš izgotovljeno.»

Tini je zavrnila, tako se je začudila očetovemu ukazu. Puškar je odštel denar in je še poučil ženo, kje mora iti v prodajalno in kaj mora reči, da bo dobila.

«Tako glej, da dobiš njega — Strmec je tudi pri nas — bo tako vedel.»

Žena je nekaj zamislila in je odšla. Gretl je jokala, zakaj ne dobi tudi ona nove obleke, toda oče je prekinil modro:

«Tini ist gross.»

S tem je bilo konec godrnjanja, a v Tinici se je zbudila kakor v polnu misel, da je morda vendarle dobro biti doma...

Ko se je mati vrnila, so pomerili, poskusili in oblekli. Rdeča, preprosta oblečka je bila, s širokim črnim pasom. Ko je bilo dekle oblečeno, sta rekla oče in mati hkratu:

«Kakor ulito!»

Tini se je sicer namrdnila, da ji je stvar prevelika, vendar je bila zadovoljna. Nekam potolažena in ponosna je odšla z očetom.

Ko je šla po vasi, je začutila Tini dom. Hišice med borovjem in brinjem in smrekami, hišice med sadnim drevjem, hišice sredi majhnih njiv — vse na malce valovitem svetu — to je bil Sv. Jožef. Še nikdar ni Tini videla lepote v tem kraju tako kakor to nedeljo... Tam, kjer cesta deli vas, čepi v

roko in je s tem naznačil, da zdaj ni časa za karanje. Mirno in zadovoljno kakor že davno ne so sedli h kosilu in Tomi je s ponosom ogledoval hčer. Zdej, ko se je uklonila njegovi želji brez ugovora, je šele opazil, da je za svoje deveto leto nenavadno krepka in velika. Hotela je že prodreti misel, da ji je k temu dokaj pripomoglo bivanje na Kočuhu, toda Tomi je vedel, da je oče in reditelj on, zato je udušil to misel.

«Palica pomaga», je nadaljeval premišljevanje na glas.

Ko je zagledal ženiti začuden obraz, je pomislil zase:

«Sicer pa kaj, saj to sem okrenil le jaz. Če bo kdaj iz otroka kaj prida.»

Rad bi bil izrekel to svoje spoznanje, vendar je raje zamolčal, ker ni hotel deliti svojega ponosa z ženo.

«Obleci jo pošteno», je ukazal Tomi tako oblastno, da se je Tildi zategnil obraz. Nič ni rekla, še ganila se ni, in puškar je začel gubančiti obraz. Nekaj časa je čakal, potem je rekel:

«No —»

«Kaj pa hočeš od mene? Oblečem naj! Kje pa naj vzamem?»

Matilda je bila bela in rdeča v obraz.

«Kar je prinesla s Kočuhe, se je že potrgalo, novega pa tako nima nič», je pojasnila osorno.

je v raznih pokrajinah izvajalo različno, v nekaterih deželah zavarovanja sploh ni bilo. Prva nujna potreba urejene pravne države na polju socialne politike je zato bila izenačenje socialno-zavarovalnih zakonov, da se v vsej državi ustvari enotni temelji, enotni zakoniti predpisi in enotna praksa. To je bilo v interesu delavstva in gospodarstva, da so postala bremena in dajatve na vsem ozemlju države enaka, da ima delavec povsod v državi, kjerkoli je zaposlen, v primeru bolezni, nesreče enake pravice. Minulo je pet let napornega organizacijskega dela, da se je ustvarila močna in enotna skupnost socialnega zavarovanja, ki naj bo usposobljena, vršiti velike in težke naloge v bodočnosti. Socialno zavarovanje ni samo socialni, ono je istočasno tudi važen gospodarski problem, katerega rešiti ni lahko, kakor to vidimo tudi na vseh drugih naših gospodarskih vprašanjih. Zato je konferenca imela polno pest vprašanj, ki jih je bilo treba razčistiti, da tako naše zavarovanje dobi jasno pot v bodočnost. V socialnem zavarovanju je najvažnejša stvar ona, ki se tiče finančnega ravnotežja med dohodki in izdatki. Tudi v socialnem zavarovanju so sredstva omejena in tudi izdatki so zato omejeni ter se morajo gibati v strogo začrtanih zakonitih mejah. Tu je zavarovanje zadelo na največje težkoče. Dejstvo, da pri nas še ni uvedeno starostno in invalidno zavarovanje, je ogrožalo finance bolniškega zavarovanja, katero je s sredstvi, namenjenimi samo zavarovanju za primer bolezni, moralo nositi del bremen, ki po svoji naravi odpadajo na starostno in invalidno zavarovanje. Poleg tega, da so se bolniškega zavarovanja posluževali stari in onemogli delavci, ki živeti morajo, so pa zavarovanje v veliki meri izrabljali tudi brezposelni ali celo delamrjni delavci. Vsi ti pojavi so pričeli resno ogrožati bolniško zavarovanje, ki za vse te socialne krize ni namenjeno in zato tudi nima sredstev. V tem oziru je potrebno veliko pouka in vzgoje delavcev, da sami iz lastne volje in uvidevnosti ščitijo svoje bolniško zavarovanje. Finančno ravnotežje v zelo veliki meri ogroža tudi dejstvo nepravočasnega vplačevanja premij od strani delodajalcev, kar ima za posledico, da velika množina predpisanih prispevkov postane sploh neizterljiva. Vse te okoliščine so povzročile, da je zavarovanje postajalo čimdalje bolj pasivno in

konferenca se je morala pečati s sredstvi, kako to preprečiti. V tem oziru bo treba predvsem izpopolniti zdravniško službo in reorganizirati upravo ter dati lokalnim interesentom več samostojne odgovornosti, večjo samoupravo.

Zavarovanje ima brez dvoma mnogo sovražnikov, tudi v vrstah onega delavstva so, katero zavarovanje izrablja. Zato imajo oni, ki pojmujejo velike naloge, socialni in gospodarski pomen zavarovanja, tem večjo dolžnost, da zavarovanje ščitijo, da bo isto moglo izvršiti svoje veliko poslanstvo med narodom.

Zavarovanje je v teku petih let ustvarilo mnogo. Deset- in desetletja prej ni ustvarilo toliko, kakor v petih letih novega zakona. Najlepši dokaz temu so veliki, z modernimi zdravilnimi sredstvi opremljeni ambulatoriji, organizirano specialno zdravljenje — in velika skrb za tuberkulozne bolnike, ki so zlasti med delavstvom zelo mnogoštevilni, tako da je jetika prava delavčeva bolezen. V tem pogledu smo dosegli kulturnejše narode. Ob priliki zasedanja konference se je otvoril velik, najmodernejši delavski sanatorij Klenovnik, ki nudi vsa moderna sredstva za zdravljenje jetike. Oprema modernega sanatorija zahteva mnogo finančnih sredstev. To je le mogoče, ako zavarovanje v vsem svojem sestavu sloni na zdravih finančnih temeljih. In to je pri našem zakonu. Treba je, da ti temelji ostanejo trdni in bodočnost bo pokazala, da je zavarovanje sposobno, da v delavskih vrstah zatre vso tuberkulozo, to največjo sovražnico rodu.

★

Zborovanje privatnih nameščencev.

V sredo dne 5. oktobra 1927. se je vršilo v Ljubljani v Mestnem domu zborovanje privatnih nameščencev. Zborovanje je otvoril tov. Valentin Urbančič, nakar se je izvolilo za predsednika tov. Iv. Poljaka, ki je tudi zborovanje vodil.

Prvi je referiral tov. Ivan Tavčar, uradnik Delavske zbornice o socialnem in gospodarskem položaju delovnega ljudstva v državi in o izvajanju socialne politike. Končno je referent podrobno obravnaval največje krivice, ki se gode privatnim nameščencem v pogledu novih davčnih

predpisov, osemurnega delovnika, zaposlitve vajencev itd. Za ureditev vseh socialnih vprašanj se mora organizacija nameščencev strnjeno boriti.

Nadaljnji referat tov. dr. Bohinca je veljal socialnemu zavarovanju. Uvedba starostnega in invalidnega zavarovanja, ter zavarovanja za primer brezposelnosti je nujno potrebna. Socialno zavarovanje je del konsumentске politike. K starostnim in invalidnim rentam mora prispevati tudi država in skrbeti za one starostno onemogle osebe, ki radi prekoračenja gotove starostne dobe ne morejo biti sprejete v obvezno zavarovanje.

Zborovanje je oba zanimiva referata sprejelo z velikim odobravanjem in soglasno pritrdilo predlaganim resolucijam, ki se glase:

1. Zahtevamo, da se takoj izda naredba, ki predpisuje enotno odpiranje in zapiranje trgovskih obratov in se pri tem strogo postopa v okviru osemurnega delavnika.

2. Sobota popoldne bodi prosta; trgovinski obrati se naj zapro ob drugi uri popoldne.

3. Protestiramo proti določilu novega finančnega zakona, ki predpisuje davek za privatne nameščence in zahtevamo, da se prične pobirati davek šele od dohodkov 36.000 Din na leto.

4. Delavsko zbornico za Slovenijo pozivamo, da pospeši ustanovitev posvetovalnice za vaje in v sporazumu s strokovnimi organizacijami organizira splošno socialno zaščito vajencev.

5. Trgovski nameščenci vseli strok so uverjeni, da uvedba starostnega in invalidnega zavarovanja predstavlja ne samo nujno socialno potrebo, temveč tudi gospodarsko nujnost. Današnja gospodarska kriza je konzumentska kriza. Pri uvedbi starostnega in invalidnega zavarovanja zahtevamo, da bodi isto dejansko socialno, kar se da doseči le na ta način, da k pokojninam iz naslova starostnega in invalidnega zavarovanja s posebnimi dokladami prispeva država. V zvezi s to potrebo poudarjamo za važno, da naša država pristopi k mednarodnim recipročnim pogodbam na polju socialnega zavarovanja. Istočasno z uvedbo splošnega starostnega in invalidnega zavarovanja je z državnim proračunom skrbeti za one onemogle osebe, ki radi svoje starosti ne morejo biti sprejete v obvezno zavarovanje.

bregu cerkvice-samotarka; tiha počiva med drevjem.

Kakor sta šla, povsod so z oken vabile cvetke. Rožmarin je kraljeval nad klinčki, bele drobtinice so se vzpenjale nad resedami — vse, vse je bilo lepo za Tinico tisti dan. Brza in živahna je šla z očetom in ko sta prišla do razsežnih travnikov pred Reberjami, se ni mogla krotiti, da ne bi tu pa tam skakljaje napravila ovinka s ceste. Oče ji ni branil, samo s pogledom jo je posvaril, in še to ne ostro.

Ko sta dospela v trg, je Tinici upadel pogum.

«Kam pa greva prav za prav?»

«Boš videla,» je pomiril oče radovednost. V Reberjah sta zavila naravnost v občinsko pisarno. Plaha in boječa je stopila Tini za očetom.

V mali pisarni je bilo zbrano obilo dece. Med njo se je sukal gospod Müller, a kot občinski zastopnik je pozdravljaj ta mladi zbor Strmec, trgovec in županov namestnik v Reberjah.

Ko je bila zbrana vsa družba, so zasedli svoje prostore vsi: gospod Tomi Gornik (Hornigg je bilo zapisano v imeniku članov), gospod Strmec (Stehrmitz se je blestelo to ime v isti listini) in v sredi med njima sam gospod Müller. Slednji se je dvignil in je s svečanim glasom razložil pomen tega mladinskega sestanka.

O vseh navzočih mladih prijateljicah in prijateljih je prepričan, da so dobri Nemci, da znajo ceniti blagor tega dejstva. V šoli, na sodišču, pri pošti, nikjer ni mogoče koraka brez nemščine.

Ponos starejših pa je — mladina. To je tista nežna kal, ki zbuja v osivelih glavah vedre misli. Mladina — veselje in radost sedanjosti, ponos in nada za bodočnost. Tega veselega dejstva se zavedajo tudi on in vsi člani društva, zato hoče imeti društvo baš mladino za svojega glasnika.

Po tem prijaznem ščegetanju si je gospod Müller nekoliko oddahnil in je nato razložil, da hoče društvo prirediti v kratkem času veliko veselico. Ne iz koristolovstva, ampak zato, da pridejo ljudje skupaj in se spoznajo. Tudi tistim, ki še tavajo v temi in se bore zoper lastni blagor, naj se odpro oči. Da bo uspeh čim večji, bodo mlade prijateljice in prijatelji raznašali po okolici vabila. Nedolžnost, mladost naj govori. Kjer je mladost, tam je rešnica in moč.

«Deutsches Wort ins deutsche Kärnten» («nemška beseda v nemško Koroško»), je zaključil govornik in oba gospoda in vsa deca so se odzvali trikrat krepko:

«Heil!»

Za tem so razdelili vabila. Gospod Müller je še nasvetoval, naj si vsak deček dene

hrastovo pero v gumbnico, a deklice naj si pripro plavice na prsi. To bodi vidno znamenje zanje.

Po teh pripravih in odlokih se je razšel mladi zbor.

VIII.

Kdor si je kdaj ogledoval deco na narodnih mejah, se je gotovo čudil bojazljivosti in omahljivosti teh mladih človeških bitij. To so bilke, ki jih pripogne vsaka najrahljejša sapica, vosek, ki se preliva iz oblike v obliko. Taka je bila Tini. Očetova prijaznost, nova obleka, plavica na prsih, spomin na zveneče besede v občinski pisarni — vse to se je trlo v njeni duši; kipelo in vrvelo je tako krepko, da je zatrlo vse druge vtise in misli. Poleg tega svoboda, proste noge in proste roke, haj, na Kočuhno...

Komaj se je v ponedeljek začelo svitati, je že odbrzela z doma. Na roki torbico z nemškim trakom, a v torbici vabila — tako je hitela proti kraju svojih najlepših spominov.

Ko je prišla v Ždovlje, je hitela od hiše do hiše.

«To so dali v Reberjah,» je pojasnila kratko, je položila vabilo na mizo ali na stol in je šla.

Kraj vasi se je oddahnila.

(Dalje prihodnjič.)

6. Brezposelnost pomeni socialno krizo, ki more imeti usodepolne moralne in materialne posledice. Dolžnost države in raznih samouprav je, da problemu brezposelnosti posvečajo prav posebno intenzivno pažnjo. Mnenja pa smo, da je pred kurativnim brezposelnim skrbstvom dati prednost preventivni organizaciji skrbstva za brezposelne. Naša avtonomna mesta in oblasti morajo v svojih proračunih predvidevati pomoč za brezposelne. Zahtevamo, da ministrstvo za socialno politiko takoj stori energične priprave za definitivno zakonito ureditev brezposelnega zavarovanja.

Po krajši debati je bilo nato lepo uspelo zborovanje zaključeno.

★

Stavka pekov v Ljubljani.

Pekovski pomočniki v Ljubljani so predložili Zadrugi pekov in kolačnikov v Ljubljani osnutek kolektivne pogodbe, ki naj bi bila temelj za mezna pogajanja.

V osnutku kolektivne pogodbe se zahteva, da se plače vsem pekovskim pomočnikom izenačijo po kategorijah. V prvi kategoriji znašajo plače pekovskih pomočnikov 520 Din in v drugi kategoriji od 380 do 420 Din. Delovni čas ne sme presegati osem ur na dan. Čezurno delo se plača s 50%nim poviškom na plačo. Nadure ne smejo presegati dveh ur na teden. Nedeljsko delo je prepovedano. Z delom se prične v vseh pekarnah ob 4. uri zjutraj, s predelom se prične največ dve uri prej, to je ob dveh po polnoči. Vsak delavec dobi deputat v množini 1 kg belega kruha. Pekovski mojstri se zavezujejo, da sprejmejo na delo le strokovno organizirane pomočnike. Ob priliki izrednih, večjih del se plača pekovskim pomočnikom nedeljsko delo s 100%nim poviškom. Vsak pekovski pomočnik ima pravico do plačanega dopusta, in sicer po enoletnem službovanju pet dni, po dveletnem deset dni in po triletnem 14 dni.

Zadruga pekov in kolačnikov je sklepala o predstavki pekovskih pomočnikov dne 22. septembra in sklenila, da odkloni osnutek kolektivne pogodbe in da sploh ni voljna o njej razpravljati. Zadruga je nasvetovala pomočnikom, da se naj glede zboljšanja svojih prejemkov posamezno dogovore s svojimi delodajalci.

Odklonilno stališče zadruga v zadevi sprejetja kolektivne pogodbe je med pomočniki vzbudilo razumljivo ogorčenje. Pekovski pomočniki so sklenili, da izvedejo 31. septembra 24urno protestno stavko. Stavki so se pridružili vsi pekovski pomočniki v Ljubljani. Delodajalci so uvideli resnost položaja in so predlagali pomočnikom, da se vrše razgovori z zadrugo. Na razgovoru so pa zopet iz nerazumljivih razlogov zastopniki zadruga izjavili, da ne pristanejo na to, da se k razgovorom povabi tudi zastopstvo delavske zbornice in inspekcije dela in da vztrajajo pri svojem sklepu, da načelno nasprotujejo uveljavljanju kolektivne pogodbe. Pekovski pomočniki so nato na sestanku 1. oktobra sklenili, da v ožigled nesocialnemu stališču delodajalcev izpremenijo protestno stavko v splošno stavko. Razmerje med delodajalci in delojemalci je bilo poostreno še s tem, da je zadruga vložila na policijsko ravnanje ovadbo, da ima strokovna organizacija stavkujoče pekovske pomočnike zaprte (!) v svojih lokalih in z nasiljem preprečuje povratek na delo. Ovadba se je izkazala kot neresnična in so vsi pekovski pomočniki izjavili policijskim organom, da so po lastni volji in predurku vstopili v stavko.

Pekovski pomočniki so na nadaljnjih posvetovanjih sklenili, da se lahko posamezniki vrnejo tja na delo, kjer delodajalci podpišejo provizorno kolektivno pogodbo do onega časa, da se večina izreče za kolektivno pogodbo in se potem pristopi h končnim pogajanjem. Pričakovalo se je, da se večina pekovskih mojstrov odloči za kolektivno

pogodbo. To se pa ni zgodilo. Le 11 pekovskih mojstrov je provizorno pristalo na kolektivno pogodbo. Pekovski pomočniki so nato sklenili, da sedaj tudi pomočniki teh enajst mojstrov zopet zapuste delo in se pridružijo stavki onih, ki niso

ničesar dosegli v pogledu sprejetja kolektivne pogodbe.

Ob zaključku redakcije lista stavka še traja in bomo o njenem nadaljnjem poteku poročali v prihodnji številki «Nove Pravde».

Narodno-strokovna zveza.

ŠT. PAVEL. V sredo 5. t. m. sta se poročila dva zavedna primorska rojaka, naš tovariš Bogomil Podveršič z gđc. Almiro Školariš. Mlademu paru naše iskrene čestitke z željo, da nam vzgojita krepkih branilcev našega Primorja. — Naš tajnik, ki je za časa bolezni dobil s strani svojih tovarišev podporo, se vsem darovalcem najlepše zahvaljuje. — Tovariše pozivamo, da se živahneje poprimejo dela, ker bomo imeli že prihodnji mesec občinske volitve. — Prva prireditelj naše godbe na pihala je prav krasno uspela. Požrtvovalnemu kapelniku tov. Šetorju gre vse priznanje.

Vsem podružnicam NSZ. V zvezi opetovanim urgencam tajništvo še ni prejelo vrnjenih vseh vprašalnih pol, kar dokazuje malomarnost nekaterih podružnic. Taka malomarnost ovira naše delo, zato naj podružnični odbori skrbijo, da dobi tajništvo takoj izpolnjene vprašalne pole. Blagajnik se tudi pritožuje, da ne prejema redno obračunov. Prosimo tedaj vse podružnične blagajnike za točnost.

Predavanja. V oktobru se vršijo naslednja predavanja: v Litiiji dne 8. t. m., v Št. Pavlu dne 9. in v Senovem dne 16. t. m. V vseh treh krajih se predava o veliki francoski revoluciji. V Litiiji dne 22. t. m. o odkritju Amerike in pravljica Don Kišot. Nekatero podružnico nam še niso poslale seznama predavanj, ki jih želijo. Vse take podružnice opozarjamo, da bodo po lastni krivdi ostale brez predavanj, če nam najpozneje do 10. t. m. ne pošljejo seznama. V prihodnji številki lista objavimo vsa predavanja, ki se bodo vršila tekom te zime.

SLADKI VRH. V nedeljo 2. t. m. se je vršil pri nas dobro obiskan sestanek podružnice Narodno-strokovne zveze. Na sestanku je poročal okrožni tajnik tov. Tumpej o različnih delavskih vprašanjih. Po sestanku je tudi interveniral pri podjetju, ki je pričelo reducirati delavke. Intervencija je uspela in je delavstvo tajniku zelo hvaležno.

PTUJ. V nedeljo 9. t. m. se vrši pri nas ob 10. uri dopoldne v «Društvenem domu» članski

sestaneček Narodno-strokovne zveze, na katerem poroča okrožni tajnik tov. Tumpej iz Maribora. Za vse člane je udeležba strogo obvezna. Naj tedaj nihče ne manjka!

SLOVENJGRAD. Tukajšnja tovarna meril je s 1. oktobrom odpovedala vsemu delavstvu in bo tako pred samo zimo zopet na cesti veliko število ljudi. S tem se pri nas število brezposelnih znatno poveča. Zelo hud je za delavstvo ta udarec, ker je prišel baš na zimo, ko ni najti prav nikjer nobenega zaslužka. Delavstvo z obupom zre v temno bodočnost in se je obrnilo na Narodno-strokovno zvezo za nujno pomoč. V kolikor bo zveza mogla pomagati, bo rada storila.

SREDNJA VAS. Podružnica Narodno-strokovne zveze v Srednji vasi bo imela v nedeljo 9. t. m. ob 11. uri dopoldne v lokalni hotelu Triglav svoj članski sestanek, na katerem se bodo razpravljala zelo važna vprašanja. Odbor vabi zaradi tega vse članstvo, da se tega važnega sestanka udeleži polnoštevilno.

JESENICE. V nedeljo 9. t. m. ob 9. uri dopoldne se vrši članski sestanek jeseniške podružnice v društvenem lokalni. Sestanka se udeleži tudi delegat centrale in prosimo zato vse člane, da pridejo zanesljivo in točno.

ŠT. PAVEL. Podružnica Narodno-strokovne zveze v Št. Pavlu bo imela otvoritveno predavanje v nedeljo 9. t. m. ob pol 10. uri dopoldne v dvorani g. Pickla. Snov predavanja je velika francoska revolucija. Predavanje pojasnjujejo lepe barvaste slike.

LITIJA. Otvoritveno predavanje naše podružnice se vrši v soboto 8. t. m. v restavraciji «Na pošti». Več o predavanju na lepkih. Vabimo vse članstvo, da se udeleži tega predavanja v čim večjem številu.

SENOVO. Tukajšnja podružnica Narodno-strokovne zveze vabi članstvo in ostalo občinstvo na svoje otvoritveno predavanje, ki se bo vršilo v nedeljo 16. t. m. ob 6. uri popoldne v rudniški restavraciji. Več o predavanju na lepkih. Posebno vabimo k predavanju vse delavstvo.

Tedenske vesti.

* **Važno opozorilo.** Pred par dnevi smo razposlali položnice vsem tistim, kateri še niso poravnali naročnine za to leto, da se odzovejo temu ter uredijo vse dolžnosti, katere jih vežejo napram listu. Uprava «Nove Pravde» je ustregla vsem naročnikom vse, kar je bilo potrebno, da so list v redu prejeli. Zato jih prosimo, da so tudi oni točni v plačevanju. V nasprotnem primeru, ako ne poravnajo naročnine v najkrajšem času, smo primorani list ustaviti, akoravno neradi. — Upravištvo «Nove Pravde».

* **10. oktober,** žalostna obletnica koroškega plebiscita, se nam bliža. Naj nam bo 10. oktober vsako leto oni dan, na katerega se s primernimi prireditvami spominjamo svojih neodrešenih koroških rojakov, ki so v svoji nezavednosti glasovali proti svoji svobodi. Na neodrešeno Koroško, zibeljko Slovenstva, ne smemo pozabiti!

* **Medicinska fakulteta v Ljubljani se namerava ukiniti.** Kakor poroča beograjsko časopisje, namerava ministrstvo za narodno zdravje ukiniti medicinski fakulteti (zdravniški visoki šoli) v Ljubljani in Zagrebu. Lepo se brigajo klerikalci za Slovenijo. Najprej okrnjenje ljudskih, potem srednjih in sedaj še visokih šol! Če bodo

klerikalci še dolgo v vladi, bomo doživeli še marsikaj presenetljivega. Sicer je pa razumljivo, da gre vse klerikalno delovanje proti šolstvu, kajti ako bi imeli Slovenci preveč izobraženih ljudi, bi bilo konec srednjeveškega nazadnjaškega klerikalizma.

* **Občinske volitve v Mariboru razpisane.** Dne 29. septembra je mariborski veliki župan dostavil mariborski mestni občini odlok, s katerim se razpisujejo občinske volitve za mesto Maribor za dne 18. decembra. Pri teh volitvah bo veljal čisti propore, tako da bodo šle vse stranke samostojno v volilno borbo. Mariborska občina ima 41 občinskih svetnikov.

* **Srbski kmetovalci iz Užica,** ki so pod vodstvom užiskega velikega župana dr. Baltiča potovali po Sloveniji, so se zopet vrnili domov. S posetom Slovenije so bili prav zadovoljni, saj so jih povsod prijazno sprejemali in videli so v našem kmetijstvu in združništvu tudi marsikaj, česar še ne poznajo in kar lahko izrabijo v domovini. Umestno bi bilo, da bi tudi naši kmetovalci napravili včasih take ekskurzije v Srbijo.

* **Šola za narodovo zdravje v Zagrebu.** V ponedeljek 3. t. m. se je v Zagrebu slovesno otvo-

mila šola za narodno zdravje, zavod ministrstva narodnega zdravja. Delovanje šole se bo raztezalo na vso državo. Naloga tega zavoda je: širjenje zmisla za zdravstvo in zdravstveni pouk. V šoli bodo predavanja in tečaji za nadaljnjo izobrazbo zdravnikov in za sanitetno osebje ter praktični pouk za srednješolske profesorje, ljudskošolske učitelje, orožnike, občinske uradnike in druge, da se zdravstveno izobrazijo vsi, ki imajo opravka med ljudstvom.

* **Občinske volitve za celjsko okolico.** Občinske volitve za okolico Celja so razpisane za 20. november t. l.

* **Volitev župana v Zagrebu.** V torek je bil v Zagrebu ponovno izvoljen za župana arhitekt g. Heinzl.

* **Nemški novinarji v Beogradu.** Te dni je prispele v Beograd skupina nemških novinarjev, književnikov in izdajateljev, ki je na študijskem potovanju po Jugoslaviji.

* **Dobro vino bomo imeli.** Po vinogradih Slovenije sicer letos ni preobilne trgatve, toda kakovost grozdja je prvovrstna, tako da bomo imeli prav dobro vino. Zadnje deževje je ponekod prisililo vinogradnike, da so morali začeti s trgatvijo prej, kakor so nameravali.

* **Nesreča pri streljanju z možnarjem.** V Veliki Gobi, malem gorskem kraju med Polšnikom in Dolami v litijskem okraju so se domači fantje pripravljali za čim lepšo proslavitev cerkvenega žegnanja. Seveda ni smelo biti brez streljanja. Staknili so nekje star možnar, preizkusiti so ga pa hoteli še pred nedeljo. Nasuli so ga s smodnikom, užgali, a smodnik se ni vnel. Tedaj pa je hotel odkriti nedostatek 24letni Vrčanov Tone iz Velike Gobe. Stopil je bliže, a v tistem trenutku se je zakadilo, nastal je strašen pok in Tone je obležal na tleh. Ponesrečencu so priskočili na pomoč tovariši in mu nudili prvo pomoč. Strel je vrgel Tonetu del možnarja v nogo in mu je v spodnjem delu nad stopalom skoraj popolnoma odtrgal. Težko poškodovanega fanta so odpeljali k litijskemu zdravniku dr. Premrovu. Ta bedasta streljanja z možnarji, ki so zakrivila že toliko nesreč, naj bi oblastva enkrat za vselej prepovedala. Saj tisto ropotanje z možnarji nima nika-kega zmisla.

* **Strašna železniška nesreča v Domžalah.** Te dni je povozil tovorni vlak v Domžalah 29letnega postajnega delavca Josipa Krajnerja. Kolesa so mu strla eno nogo v stegnu, drugo pa v stopalu. Ponesrečenec kljub strašnim bolečinam ni izgubil zavesti. Poklical je na pomoč tovariše, ki so ga prenesli na kolodvor Domžale, kjer so mu obe nogi obvezali in preprečili izkrvavljenje. Na kolodvoru je ostal dobro uro, ker so čakali na osebni vlak, s katerim so ga odpravili v ljubljansko bolnico, kjer je siromak podlegel hudim poškodbam. Josip Krajner je doma iz Žalne na Dolenjskem, poročen ter družinski oče. Njegova družinica stanuje v Domžalah. Z ubogo družino sočustvuje vsa okolica.

* **Deček pod avtomobilom.** Te dni se je hotel v Celju mlad kolesar, 12letni sinček g. dr. Ogrizka, ogniti avtomobilu, ki mu je prihajal naproti. Avto je v ostrem ovinku zavozil pred Rakuschevo skladišče, tako da se mu mladi kolesar ni mogel izogniti. Deček se je prebrnil in prišel s kolesom pod avto. K sreči je padel tako, da je dobil le lahke telesne poškodbe, pač pa je bilo kolo močno poškodovano.

* **Smrtna nesreča trgovskega vajenca.** V prostorih Železničarske nabavljalne zadrage ob Cesti na gorenjsko železnico v Ljubljani se je pripetila strahovita nesreča. 16letni trgovski vajenec Edv. Podbevšek je pometal skladišče nad prodajalno. S skladišča vozi v prodajalno in obratno vsak hip težko železno dvigalo, ki je Edvarda že vedno izredno zanimalo. Kadar je le mogel se je sukal okrog njega in so ga tovariši že opetovano opozorili na pretečo nevarnost. Kakor že večkrat je Podbevšek tudi usodnega dne zopet pristopil

do dvigala baš, ko se je spuščalo v spodnji lokal. Pri tem pa je bil nesrečnik toliko nepreviden, da je prepozno potegnil glavo nazaj in ga je dvigalo z vso silo udarilo zadaj na lobanjo ter mu jo oddrobilo. Spodaj stoječi so zapazili nesrečo šele, ko je začela curljati po dvigalu kri. Hiteli so v skladišče in našli tamkaj mladega vajenca mrtvega.

* **Smrtna nesreča rojaka v Kanadi.** Dne 9. septembra je ubilo v rudniku v New Waterfordu v Kanadi Slovenca Ignacija Hočevarja. Pokojnik je bil doma iz vasi Potok (župnija Krka pri Stični). V Kanadi je bil komaj pet mesecev. Bil je tih in miren fant. Njegovi rojaki Slovenci so poskrbeli za lep pogreb, katerega se je udeležilo okrog 600 ljudi pešcev in 15 rodbin v avtomobilih. Nacetu naj bo lahka zemlja kanadska, a njegovim staršem, bratom in sestrām naše sožalje!

* **Zastrupljenje.** Te dni je bil nenadoma poklican rešilni oddelek v Studence pri Mariboru, kjer sta se vila v bolečinah računski uradnik delavnice državnih železnic Hinko K. in njegova žena. Prepeljali so oba v bolnico, kjer so jima izprali želodec. Zdravniška pomoč je bila še pravočasna in sta zastrupljenca izven nevarnosti. Vzrok poskušene samomora ni znan.

* **Mrtvec v vodi.** Te dni so našli v Malem grabnu pri Ljubljani za Andrettovo tovarno mrtveca. Iz dokumentov, ki jih je imel mrtvec pri sebi, so spoznali v njem v Šmartnem pri Kamniku rojenega delavca Ivana Pistotnika. Na lice mesta je pozneje prišla tudi policijska komisija, ki sta jo tvorila zdravnik dr. Polenšek in nadzor-
nik Močnik. Po zdravniškem mnenju je moral truplo ležati v vodi že kakih 10 dni. Iz pripovedovanja prič je razvidno, da je bil pokojnik vdan pijači, obenem pa je bil precej zadolžen. Gre najbrže za nesrečo, ki se mu je pripetila v alkoholiziranem stanju, ni pa tudi izključen samomor.

* **Strelna zanetila požar.** V malem naselju Osredku v šentviški občini pri Stični, je strela nedavno zapalila poslopje Antona Ceglarja. Ker je bila stavba s slamo krita, se je ogenj v trenutku razširil, da je bilo vsako gašenje nemogoče. Komaj so rešili živino. Ogenj se je oprijemal tudi že bližnje koče, kjer stanujejo starši po nesreči prizadetega Ceglarja. Tu je pogorela vsa streha. Anton Ceglar je težko prizadet, saj mu je poleg navedenega poslopja pogorelo tudi vse kmetijsko orodje.

* **Zločin nezakonske matere.** Zaradi umora svojega nezakonskega novorojenčka je bila pred mariborsko poroto na tri leta težke ječe obsojena Ana Ozvaldova, dekla pri Št. Janžu na Pohorju. Ozvaldova svojega dejanja ni tajila.

* **Smrtna obsodba pred mariborsko poroto.** Pred mariborsko poroto je bil na smrt na vešalih obsojen Madžar Ladislav Tot iz Pince pri Dolnji Lendavi, ki je na zverinski način ubil svojo ženo Rozalijo. Zločin se je zgodil v avgustu lanskega leta. Umorjenka je imela 13 ran od noža, s katerim je moral zločinec naravnost besno hosti, kajti nož je bil po strašnem dejanju ves skrhan in zakriviljen.

* **Skozi okno.** Ko so bili Kovačevi v Črnem potoku pri Šmartnem zaposleni na njivi, se je priklatil skozi odprto okno njihove hiše neznan tat in odnesel več stvari.

* **Z ukradenim denarjem je hotel čez mejo.** Obmejna policija je aretirala 28letnega Ivana Zolnirja, ki je hotel prekoračiti avstrijsko mejo brez potnega lista. Komaj so ga privedli v zapore, pa se je ugotovilo, da se je hotel umakniti čez mejo zaradi tatvine, ki jo je izvršil na svojem domu. Staršem, ki prebivajo v Žaleu v Savinjski dolini, je namreč ukradel 27.000 dinarjev in hotel s tem plenom pobegniti v inozemstvo.

* **Skrivnosten pojav na zemunskem pokopališču.** Že pred davnimi leti, to je leta 1892., se je v obitelji Sirbu v Zemunu zgodil žalosten dogodek. Bratca 9letni Joca in 8letni Kosta sta se igrala vojake. Joca je našel nekje puško, katero

je, ne da bi vedel, da je nabasana, sprožil proti bratcu. Kosta je bil zadet v glavo in je takoj izdihnil. Kmalu je začel hirati tudi Joca, ki ga je v otroški duši silno pekla vest zaradi bratčeve nesrečne smrti, in je čez par let umrl. Položili so ga v isti grob kakor Kosto. Starši so obema sinovoma postavili nagrobni spomenik, v katerega so hoteli vstaviti obe sliki. Našli pa so samo Jocovo fotografijo in so samo to vstavili v spomenik. Zadnje dni pa se je na Jocovi sliki začela pojavljati skrivnostna sprememba, in sicer se je na prsih Jocene slike pokazala glava ustreljenega Koste. Starši so sliko prestrašeni odstranili ter vstavili na spomenik drugo Jocovo fotografijo, toda čez par dni se je tudi na tej sliki pokazala Kostova glava, in sicer s to razliko, da je bila sedaj na Kostovi glavi vidna tudi rana od strele. Odstranili so tudi to sliko in vstavili tretjo; toda zaman, tudi sedaj se je pojavila na njej Kostova glava. Ljudje hodijo od blizu in daleč gledat ta skrivnostni pojav, katerega si nihče ne zna razlagati.

* **Aretacija nevarnega vlomilca.** Zagrebška policija je aretirala nevarnega vlomilca, mizar-
skega pomočnika Antona Vančka iz Žabljaka pri Mariboru. Možak je v zadnjem času izvršil petnajst vlomov in tatvin. Pri zaslišanju je priznal, da živi že šest tednov od vlomov in kraje. Pri njem so našli različne ukradene predmete.

* **Opasen tat.** Nevarnega zločinca je prijelo orožništvo na Zidanem mostu. Je to Josip Krkljec, ki je pred kratkim v Zagrebu v družbi z nekim Stefanom Kovačem ukradel 75.000 Din. Ko so ga detektivi hoteli prijeti v Varaždinskih toplicah, je Krkljec enega usmrtil s strelom iz revolverja. Krkljec, ki je rodom Zagrebčan, priznava svoje dejanje.

Narodna strokovna zveza za Stražišče in okolico

priredi

v nedeljo dne 9. oktobra 1927.
v Sokolskem domu v Stražišču

svojo

VESELICO

SPORED:

Vinska trgatve, šaljiva pošta, ples
in prosta zabava.

Vstopnina za osebo 2 Din, za družino 5 Din.

Začetek ob 4. uri popoldne.

Ker je čisti dobiček namenjen za brezposelne
zvezne člane, se preplačila hvaležno sprejemajo.

Obilne udeležbe pričakuje

ODBOR.

Cene tuiemu denariu.

Na zagrebški borzi so se dobili zadnje dni v
v a l u t a h:

1 dolar za 56:16 do 56:36 Din;

1 avstrijski šiling za 7:98 do 8:01 Din;

dne 4. t. m. v d e v i z a h:

1 avstrijski šiling za 7:99 do 8:02 Din;

1 nemška marka za 13:53 do 13:56 Din;

100 italijanskih lir za 309:82 do 311:82 Din;

1 dolar za 56:63 do 56:83 Din;

100 francoskih frankov za 222:50 do 224:50 Din;

100 češkoslovaških kron za 167:99 do 168:79
dinarja.

Pogovor o tem in onem.

O najbolj vročih krajih zemlje.

Za nas je solnce vir vsega gibanja, vsega življenja. Solnce nam je obenem simbol sreče in radosti. Isto solnce pa je za nekatere kraje pravi mučitelj. Isto solnce, ki mu mi pojemmo slavošpeve, preklinja toliko mučenih ljudi v najbolj vročih krajih naše zemlje. Čez ves svet gre njegova pot, tem je oznanjevalec življenja, onim smrti.

Na vsak zemeljski pas sije solnce drugače. Bela in blede kot alabaster je njegova svetloba v severnih mestih. Veselo in polno moči sije na nas v poletni vročini, še svetlejša in še bolj zlato je bolj proti jugu in v španski Sevilli, najbolj vročem evropskem mestu, so v mesecu avgustu že dnevi, ko moramo reči, da ne ogreva in oživlja, temveč kuha in žge. Tu človek prvič začuti, kaj je vročina. Ljudje leže opoldne kot ohromeli, možgani jim zastanejo, udje so težki, a srca vroča in divja. Tu je doma ono za nas nerazumljivo južnjaštvo, tu je domovina za naš nespametnih strasti. Največja skrivnost vročine je, da ohromi telo, zaustavi kri, da pa vendar razvname misli in čuvstva.

Kruto in moreče kot žareč svinec se razliva solnčna luč nad Massauo ob Rdečem morju; to je najbolj vroče mesto na svetu. Zrak je kot brez življenja. Težko kot smrt visi solnce nad izumrlo zemljo, na kateri nič ne cvete in ne zeleni. Rumena in siva je pokrajina, ki jo oblija ta žgoča svetloba. Najhujša pa ni najvišja toplota, ki znaša 55 stopinj Celzija, ne, vražje in pošastno je to, da znaša najnižja toplota 23 stopinj Celzija. Pod njo ni ničesar. Zemlja je tu spremenjena v žarečo kroglo, hladnih noči ni več, človek se nima kje ohladiti. Evropecu tu ni obstanka, počasi izgine v zlatem žrelu žgočih solnčnih žarkov. Massauo je luka ob Rdečem morju, tem vrelem, velikanskem jezeru, iz katerega tudi kar puhti vročina.

Med najbolj vroče kraje na zemlji spada dalje «Dolina smrti» v Kaliforniji v Ameriki, kjer je pod žgočim solncem zgorela že vsaka slama; nešteto ljudi je tu umrlo med kamnitimi skalami, temi ogromnimi velikani, med katerimi se zbira solnčna vročina. Še hujše je tu kakor v obširni saharški puščavi, kjer nosi veter oblake finega peska. Tu ne pihlja nikak vetrič, solnce neusmiljeno žge z neba. Tu ni več solnce blagodejen ustvaritelj in pospeševatelj življenja, niti za boleznini ni več časa, tu jezdi smrt s hitrejšimi koraki.

Običajni spremljevalci vročine v tropičnih krajih so različne vročinske bolezni, pegasti legar, malarija, rumena mrzlica itd. Te bolezni začno razsajati, ko nastopi deževna doba. Po Indiji in Braziliji so te bolezni imele že jako bogato žetev.

V Panami, mestu med dvema svetovnima morjema v Ameriki, hodijo ljudje mesece junija le v srjaci, hlačah in slamniki. Evropec zdrži tu na solncu le par korakov hoje. Vročina je zanj tu neznosna; da bi bil sposoben za kako delo, o tem ni niti govora. Žgoče solnce nad njim ga kar omamlja, loteva se ga neki čuden strah, ki se dá komaj popisati, strah, ki ga goni in muči, neka skrajna nervoznost. Da to pobijajo, so iznašli novo, tudi vražje sredstvo: pijanost.

Ljudje v vročih krajih, ki bi ne pili, so jako redki. Pa ne samo z alkoholom, omamljajo se še s hujšimistrupi, kakor so morfij, kokain, hašiš.

Taka vročina je zares prekletstvo. Človek mora preživeti dneve, mesece v žgočih lukah Brazilije, kakor so Natal, Pernambuco ali Ba-

hia, v krajih Zapadne Indije: na Jamaiki, Trinidadu ali Martiniku, v Argentinski puščavi ali pa tudi med nebotičniki v New Yorku (Nju-jorku), ki ima zelo nevarno poletno vročino (35 do 60 stopinj Celzija), potem šele pozna to prekletstvo.

Vroče je že ob jutranjem svitu. Nenadoma in veliko se pokaže solnce iznad obzorja. Moskiti in muhe se takoj oglase k novemu življenju. Človek se leno splazi pod mrežo, ki ga ščiti pred temi sitnimi živalcami. Udje ga bole kakor po težkem delu.

Tako se začne v teh krajih dan. Kri se težko pretaka po žilah. Po glavni šumi. Človek leži kje v senci in čaka poldneva, ki ga zgrabi s svojo neznosno vročino. Solnce stoji sredi modrega neba debelo, nasičeno, naravnost sovražno. Človek živi kakor v omotici, možgani so kakor v megli, telo je brez moči. Zmedene, pisane, skoraj bolne misli te navdajajo, srčnost je ponehala, volja je izginila, le hrepenenje je ostalo.

Človek se nekoliko odpočije šele proti večeru. Šele sedaj se more gibati. In kot bi bili solnčni žarki v dnevni vročini bičali človeku speče telo, se zbudi na večer divjost tropičnih noči z gostijami, pijanostjo in razuzdanostjo, ki jih severnjak ne bo nikdar mogel razumeti, ker mu teče pri pod manj vročim solncem in ga izčrpa delo za vsakdanji kruh, ki ga nudi zemlja v južnih krajih za manjši trud.

★

Kjer je red, tam ni prepirov.

Brez reda ne more obstati človeška družba in ni družinske sreče ter zadovoljnosti. V lepo urejenem domu se mož in otroci čutijo srečni in ne iščejo zabav izven domače hiše. Red nam pred očuje vso gospodinjsko skrb in ljubezen, ki osrečujejo družino in jo vezeta na dom.

Hiša, v kateri vlada lep red, je pravcati raj. Sobe so okusno urejene in lepo pospravljene, hišna oprava je čista in tla so snažna. V kuhinji slone lonci v vrsti po velikosti in potrebi na snažnih policah. Iz sklednika se bleste čedno pomite skledke, krožniki in skodelice. Kuhinjska miza, razne pokrovke in drugo je vse snažno, vse vabljivo. Skozi lesketajoče se steklo kuhinjske omare vidiš po velikosti razvrščene steklenice, čaše in razne druge kuhinjske potrebščine.

Isti red in ista snaga vladata tudi v shrambi, v kleti, na podstrešju, sploh povsod v hiši.

Vsaka stvar mora imeti svoj določen prostor, kjer se hrani. Od velikega namiznega prta pa do najmanjše šivanke imej vsaka stvar svoje določeno mesto. V hiši, kjer je vse na svojem mestu, se ne izgublja dragoceni čas z iskanjem in zaradi tega izostanejo vsa ona bridka očitavanja in rezke opazke, ki se često ponavljajo, kadar se zaradi nereda kakšni predmeti poizgube.

Po sobah naj bo oprava okusno razvrščena in čedno pospravljena. V omarah mora biti obleka pravilno obešena, v predalih pa perilo lepo zloženo. V večjih in nižjih predalih se zlože rjuhe, mizni prtji, više so otirače, prevleke za blazine in drugo. Kolikorkrat se opere perilo, se vselej shrani na istem prostoru, kjer je bilo prej. Po pranju je zlasti paziti na to, da ne pride perilo v predale, dokler ni zakrpano, popravljeno in niso prišiti manjkajoči gumbi. Koliko prepira in nepotrebnega besedičenja nastane med možem in ženo, ako ni vse to ob pravem času storjeno.

Za metlo, smetišnico in drugo orodje, ki ne spada v sobo, naj se določi posebna shramba, ki pa naj ni za vso navlako, ampak tudi tamkaj bodi vse razvrščeno, in sicer tako, da se lahko najde tudi v največji temi. Ako je vsaka stvar na določenem mestu, se ne zgodi zlahka, da pridejo

otroci do vžgalice, orožja ali ostrega orodja, s katerim lahko poškodujejo sebe in druge ali pa zanetijo požar. Tudi otroci naj imajo določene prostore, kamor spravljajo svoje igrače.

Red pa naj velja tudi za vsa opravila, ki naj se vrše točno in po določenem načrtu. Pametno ravna gospodinja, ki že zvečer, ko je zbrana vsa družina, določi delo za ves prihodnji dan. Red, točnost in marljivost preženejo iz hiše prepire in čemernost.

★

× **Katastrofalen vihar nad Anglijo.** V noči od 29. na 30. septembra je divjal strašen vihar z nalivom nad Anglijo in povzročil ogromno škodo, zlasti ker je padala vmes tudi debela toča. Na nekem posestvu je med poplavo utonilo 100.000 komadov perutnine. Ustavljen je bil tudi ves avtomobilski promet po deželi, ker so ceste silno trpele in so na nekaterih krajih popolnoma porušene in izpodjedene. Parniki so morali ostati v pristaniščih. Nekaj ur po prvem naliivu in viharju je sledil nov katastrofalen naliv. Ker je vse leto Angliji nagajalo deževje, je žetev zelo trpela, sedanji nalivi pa so uničili še pozne jesenske pridelke.

× **Zemlja bo počila okrog in okrog.** Znani angleški znanstvenik Gregory je dejal nedavno, da bo prišlo morda v enem letu do tako velike potresne katastrofe, da bo zemlja počila okrog in okrog. Gregory pravi, da je že dolgo let znana potresna črta, ki se vleče od San Franciscia čez Atlantsko morje, Srednjo Evropo, Turkestan in Japonsko ter Tihoo morje. Ta potresni pas nikoli ne miruje. V zadnjih dvajsetih letih je bilo v tem pasu šest velikih potresnih katastrof, ki so uničile mesta San Francisco, Messino v Italiji, kraje v Armeniji, na Krimu in v Turkestanu ter Tokio in druga mesta na Japonskem. Potresni sunki na dnu Tihega morja so na dnevnem redu. Strašne prirodne revolucije se gode tam dan za dnevom, a posledice se čutijo v vseh deželah, ki mejijo na Tihoo morje, zlasti Japonska. Vsi sunki prihajajo od zapada proti vzhodu in vselej gredo v istem pasu. Iz tega bi bilo torej sklepati, da bo enkrat prišel tak sunek, ki bo naredil veliko razpoko v zemeljski skorji po omenjenem pasu. Sunki zadnjih let so vedno hujši.

× **Ciganska bitka zaradi trdosrčne lepote.** Zgodilo se je te dni v ciganskem taboru v Debrečinu. Mlad cigan Januš je lažil za lepo ciganko Pirijo Laktosovo, ki je bila ljubljena vsega taborišča. Dekle ga ni maralo, toda Januš se ni dal ugnati. Ker ni šlo zlepa, je poskusil s silo. Ustavil je deklico v taborišču in ji siloma pritisnil vroč poljub na usta. Pirija je odgovorila z zaušnico. To je bil znak za splošen spopad med cigani. Hip nato je bil ciganski tabor razdeljen v dva tabora, zablistali so se noži in nastala je krvava bitka. Šele vojaštvo, ki je prišlo na pozorišče krvave bitke, je ločilo obe skupini. Na bojišču pa so obležali trije mrtvi in več težko ranjenih.

× **Med razpravo o ločitvi zakona ustrelil ženo.** V Budimpešti se je gostilničar Varja že dolgo časa pravdal s svojo ženo glede ločitve zakona. Med odmorom ene takih razprav se je žena na hodniku sodišča možu zaničljivo smejala. Gostilničarja je to tako razjezilo, da je potegnil revolver in ženo ustrelil. Ženo so odpeljali v mrtvašnico, moža pa v zapor.

× **Goreči otok.** Ognjeniški otok Bogoslov med Ameriko in Azijo, ki je bil odkrit leta 1796. in je nekaj let kasneje zopet izginil v morju, nakar se je znova pojavil v prvi četrtini 19. stoletja, je po poročilih iz Aljaske podoben sedaj ogromnemu ognjenemu stebri. Kapitan nekega parnika, ki se je približal otoku, poroča, da je vsa površina otoka zavita v oblake pare in dima, iz katerega švigajo visoki ognjeni jeziki. Neštevilni galebi, pingvini in druge morske ptice, ki jim je do sedaj služil otok kot zatočišče, plavajo in letajo prestrašeno okrog otoka.

Tajinstveni morilec deklet. (Nadaljevanje.)

Po majhnih železnih stopnicah pride deklica na krov ladje. V njeno notranjščino pa se ne poda rada, ker ima napram molčeči, odljudeni posadki predsojke, ki jih nikakor ne more zatreti v sebi, zato počaka na krovu, dokler ne pride kdo od posadke. Ni ji treba dolgo čakati. Eden izmed mož posadke jo je kmalu opazil. Takoj pride po stopnicah na krov.

«Kaj želite?» vpraša kratko, skoro osorno.

Maggija vzame listič iz nedrij in ga izroči možu. Ta ga takoj odvrže ter naglo preleti vsebino.

«Dobro», reče odločno, «Povejte milostivemu gospodu, da se njegov ukaz takoj izvrši!»

Maggija pokaže na odprtino ob strani ladje.

«Ali ga doleti smrt?»

Grozen smeh je edin odgovor, ki ga dobi deklica. Maggija se obrne ter zbeži s krova ladje.

Alfred Bell se tisti hip poslavlja iz vrste živih bitij.

Zgrešeno življenje.

Londonska policija je zopet enkrat mrzlično delovala. In zato je imela dovolj povoda. Kajti eden najuglednejših mož, četudi dobro znan radi svojega nebrzdanega življenja in razsipavanja denarja, bankir Alfred Bell, je nenadoma brez sledu izginil.

Nihče ni vedel, kam je šel, ko je zadnjikrat odšel s svojega stanovanja. Njegov sluga je mogel edino povedati, da je bil gospod prav dobro razpoložen, ko je zvečer odhajal z doma.

Bankir ni nikomur povedal, kam je namenjen.

Tajni detektiv Davis je od svojega predstojnika dobil nalog, da z vso energijo uvede potrebna poizvedovanja. Prvo, kar je detektiv podvzel, je bilo, da se je podal v Alfredovo stanovanje. Tamkaj je našel prestrašenega služabnika, ki po odredbi oblasti ni smel zapustiti stanovanja.

Davis pozdravi preplašenega slugo z običajno ljubeznivostjo. Saj je bilo njegovo načelo, da si je vedno, tudi pri zločincih, skušal s svojim vpludnim nastopom pridobiti že takoj v začetku preiskave gotove prednosti, s katerimi je pogosto dosegel najlepše uspehe.

«Vi torej prav nič ne veste, kam je šel vaš gospod?» vpraša slugo po nekaterih uvodnih opazkah.

«Ne, vaša milost. Milostivi gospod mi ni nikdar povedal, kam gre.»

«Domnevam, da se je gospodu Bellu nekaj zlega pripetilo, morda je bil celo umorjen», nadaljuje detektiv z neomajno hladnokrvnostjo.

Slugo spreleti groza. Roki vijoč vzklikne:

«Moj ubogi, ubogi gospod!»

«No, morda pa vendar še ni tako hudo. Možno je vsekakor še vedno, da dobimo kje gospoda Bella bolnega ali ranjenega. Morda se nahaja kje v dobri oskrbi in da le njegova nezavest ovira, da ne more povedati svojega imena. Saj sta ravno potekla šele dva dneva, odkar se ga pogreša.»

Sluga jadikuje, potem pa reče napol glasno:

«Če le milostivega gospoda niso napadli prijatelji deklice?»

Davis pazno posluša.

«Katero deklico?»

«Ah, saj res. Tega vam še nisem povedal. No, pred petimi dnevi je bila tukaj mlada deklica, ki je na vsak način hotela govoriti z milostivim gospodom.»

«Tako — tako — —»

«In precej glasno je bilo v sobi. Parkrat sem prisluškoval pri vratih. Deklica, ki je prišla na obisk, je morala precej nesramno nastopiti proti gospodu, ker jo je moral slednjič z bičem spoditi iz hiše.»

Davis pozorno posluša služabnikovo pripovedovanje.

«Ali poznate deklico?»

«Ne, vaša milost!»

«Ali je niste nikdar videli? Ali veste za njeno ime?»

Znova zanika sluga. Detektiv zmaje z rameni.

«To je seveda prav nerodno. Kako pa sploh izgleda deklica?»

«Srednje velikosti, blondinka, zelo lepa.»

«In kakšnih posebnih znakov niste na njej opazili?»

«Ne, vaša milost.»

«Sedaj sem ravno tam kot prej. Prav lahko je mogoče, da jo je gospod Bell skupil pri kakem nočnem veseljačenju ali pa da je zbog maščevalnosti smrtno užaljene deklice prišel ob življenje.»

«Ali je bila deklica elegantno oblečena?» pristavi nenadoma detektiv, ki se je nehoti spomnil Ellene Morris, ki je tudi brez sledu izginila.

«Ne, milostivi gospod, tuja deklica je bila delavka ali kaj podobnega. Bila je oblečena v zelo lično, toda malovredno obleko, tudi plašč je imela iz blaga slabše kakovosti.»

Davis se oddahne. Ni mu bilo neznano, da je mladi lahkoživec lazil za deklicami iz delavskih slojev. Kdo vé, morda je pa ljubimec pretepele deklice usmrtil mladega bankirja. Če bi le mogel dognati, kje se nahaja deklica, katero je pogrešani pognal z bičem iz hiše. Potem bi bilo zagonetko z lahkoto razvozljati.

Davis je bil mož, ki se ni tako lahko vdal brezplodnemu razmišljanju. Takoj prične pregledovati razne listine v pisalni mizi, pri čemer mu je zvesto pomagal neotolažljivi služabnik.

Pri tem je Davis našel marsikaj, kar je smatral za važno za svojo nadaljnjo preiskavo, predvsem nebroj ljubavnih in drugih pisem mladih dam, ki so vabile bogatega bankirja na sestanek.

Toda kmalu vidi detektiv, da mu ta pisma ne bodo dosti koristila. Po njegovem naziranju je moral bankir brez dvoma priti v roke osebi, katere sploh ni poznal. V tem naziranju so detektiva utrjevali razni podobni dogodki, ki niso nikaka redkost v vlemestu.

Po večurnem pregledovanju papirjev vtakne Davis najvažnejše listine v žep ter odide iz stanovanja naravnost na osrednjo policijsko postajo.

Tja so medtem dospela že razna poročila, ki so se po večini tikala izginulega lahkoživca. Toda ta poročila niti najmanj niso zadovoljila Davisa. Izražala so večinoma le domneve in prazne govorice.

Davis se je ravno pripravljaj, da sestavi svoje poročilo. Tedaj pa nekdo glasno potrka na vrata.

Davis se nejevoljno ozre proti vratom.

«Že zopet nekdo moti. Naprej!»

Z velikim hrupom se odpro vrata. Okorno se pri-guglje preko praga policijski stražnik.

«Seržant Gordon!» vzklikne Davis, čigar obraz se nenadoma stemni. «Kaj pa je to? Ali vam nisem strogo prepovedal v takem stanju priti na postajo?»

Ozmerjani Gordon se le s težavo drži pokonci.

«Kaj hočete? Bodite kratki, imam prav malo časa!» ga nahruli detektiv.

«Imam — zelo važno — važno poročilo», spravi jecljaje pijani seržant iz sebe, ki komaj še stoji na nogah.

«Vi?» se neverjetno začudi Davis. «Vi —»

«Da, vaša milost! Po naključju sem včeraj naletel na starega tovariša. Sedaj je mornar. Danes se zopet odpelje odtod, menda v Amerika ali sicer nekam. Njegovo ime sem že — zopet pozabil.»

Pijani seržant se prime za stol, da ne omahne.

Davis sedaj vstane izza mize ter izpregovori strogo:

«Gordon, le ozir na vaše prejšnje neoporečno zadržanje v službi me zadržuje, da vas ne dam vreči iz sobe. Ali vas res prav nič ni sram, da pridete v takem stanju semkaj?»

«Ne morem opustiti», odvrne Gordon s težavo. «Grog je moja edina strast. Nimam niti družine niti —»

«Saj imate še hčerko», ga prekine detektiv.

Gordon se zaničljivo nasmehne, nato pa reče:

«Vlačugo, hahaha, ta ni moj otrok. To je ničvredna malopridnica, zato sem tudi prišel semkaj. Imam vam nekaj povedati o nji.»

Davis ga sedaj pazno posluša.

«Kaj, ali veste, kje se nahaja vaša hčerka?»

(Dalje prihodnjič.)

Zabavni kotiček.

Začetek pretepa.

Sodnik: «Matija Klobasa, povejte mi po resnici, kje se je začel pretep!»

Matija: «Na Mihčevi glavi...»

Zaljubljeni ženin.

«Mlada nevesta (ženinu): «Ali kaj misliš na mene?»

Ženin: «Ves dan. Odkar sva zaročena, me morajo vsak dan eno uro prej zbuditi, da lahko dalje časa mislim nate...»

Ne more najti zaposlenja.

Gospodinja: «Kako je to mogoče, da vse leto niste mogli dobiti službe?»

Berač: «To je težavno v moji obrti.»

Gospodinja: «Kaj pa ste po poklicu?»

Berač: «Krotilec kač...»

Ni razumela.

Prodajalec: «Kdaj pa mislite plačati, kar še dolgujete na šivalnem stroju?»

Šivilja: «Kaj, še plačati? Saj ste vendar rekli, da se tak stroj sam izplača.»

Molk in resnica.

Katra: «Moj Gašper govori le resnico.»

Špela: «Zato pa vedno molči.»

Ponoči se ne vidi.

Matijče: «Nežika, jaz sem svoji materi obljubil, da te ne bom več videl.»

Nežika: «Nič za to! Pa pridi ponoči k meni!»

Resnico prikriva.

Lojzika: «Mamica, pridi hitro! Neki gospod poljublja našo služkinjo.»

Mati: «Tako? To pa moram zares pogledati.»

Lojzika: «Ali sem te nalagala, mamica! Saj ni tuj gospod, le naš atek je.»

Miglaj.

Branko: «Gospodična Nada, če bi vaša mama ne gledala sem, bi vam gotovo dal poljub.»

Nada: «Ah, kaj, saj mama je kratkovidna...»

Skrb.

Mati pripravlja sobo za strica, ki ima priti na obisk. Mihee teka za njo in se vtika v vsako malenkost. Ko pride stric, ki je bil čisto plešast, se Mihee smuče okrog njega, dekler ga ne potegne za rokav in ga vpraša: «Stric, mama je za vas pripravila tudi glavnik. Čemu vam bo?»

Domišljavost in pijanost.

Melhijor: «Včeraj sem srečal moškega, ki je mislil, da se ves svet vrti okrog njega.»

Gašper: «Strašno domišljav mora biti dotični možak, kaj?»

Melhijor: «Ne, marveč zelo pijan je bil...»

Smrt se bliža.

Matija: «Zdaj vem, da bom kmalu umrl.»

Jaka: «Kako to?»

Matija: «Kupil sem si uro, za katero je urar trdil, da jo bom lahko imel vse svoje življenje, zdaj pa se je strla...»

„DOKO“

Kupite samo domače „DOKO“ čevlje,

ki so zajamčeno domač ročni izdelek in mnogo boljše kakor čevlji izdelani v tovarnah. „Doko“ čevlji so cenejši in boljše kakor tovarniški. Tisoče pohvalnih priznanj. Vsa popravila v 24 urah točno in po najnižji ceni.

LJUBLJANA, Prešernova ul. 9